

נ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת פקודי

גמיון 37 -

השלמות

וַיִּרְקְעוּ אֶת־פְּתֵי הַזֶּהָב וַיִּקְצֹץ פְּתִילָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכָלֶל וּבְתוֹךְ הָאֲרָגָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב (לט ג / פקודי):
רש"י, וירקעו. כמו (תהלים קלו): 'לרוקע הארץ', כתרנגומו ורדידו טסין היו מרדדין מן הזהב טסים דקים [לכאורה ע"י הכאה].

א"ק, צ"ב מה מעשה 'רירוד' ה' באדמה [דומיא דביאר רש"י הכא].
ורבי ישעיה מטראני [בעל התוס' ר"ד] כתב 'רוקע הארץ' 'פירשה' * ותיקנה' כמו (במדבר יז ד): 'וירקעום ציפוי למזבח'. * כמו 'ויפרוש את האהל'.

וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֵהָל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מִכְסֵּה הָאֵהָל עָלָיו מִלְמַעְלָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה (מ יט / פקודי):
רש"י, ויפרש את האהל. הן יריעות העזים [האמצעיות]:
צ"ב מדוע לא הוזכרו התחתונות [העשויות מצמר].

תשובה: רש"י גילה זאת מלפנים (לה יא) ואמר: התחתונות קרויות 'משכן'*, האמצעיות 'אהל', והעליונות 'מכסה'.

ומעתה [יריעות תחתונות] כבר כתובים (פסוק קודם יח): 'ויקם משה את המשכן'.

** א"ק, על כרחך הכי הוא 'שמשכן' אלו היריעות התחתונות] שהרי הקרשים כתובים להדיא (מ יח): 'ויקם משה את המשכן ויתן אדניו וישם את קרשיו'.

אלה פקודי משכן העדות (לח כא)

א"ק, חלק מהראשונים פירשו: 'עדות' על הלוחות [הנקראים (לב טו) 'לחות העדות'], הוי אומר: שכביכול תכלית המשכן להיות 'מקום מנוחה' ללוחות*.

וכן כתב רש"י (במדבר ט טו): 'כסה הענן את המשכן לאהל העדות'. [רש"י, המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות].

אמנם כאן פירש רש"י, 'משכן העדות'. עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם [ע"כ].

וע"כ אין תכלית המשכן רק לצורך הלוחות - שהרי ב'בית שני' לא ה' ארון ולוחות.

* א"ק, בגמ' (ברכות נה), אמר הקב"ה למשה, אמור לבצלאל שיעשה משכן ארון וכלים, ומשה הקדים ארון לכלים. והשתא לפי דעה זו י"ל שהקב"ה הקדים המשכן כדי לשכון בעם ישראל [ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם], ומשה הקדים הארון, כדי שיהי' המשכן לשם הארון. אמנם בצלאל החזיר הסדר כפי הציווי, כי מאחר ויש ציווי על ארון [הגם שלא עשאוהו בפועל] שייך לעשות משכן לשם הארון. [עוד כעין זה 2019, 2702].

וכסף פקודי העדה (לח כה)

■ מנין בני ישראל - מתאים למשקל הנחשת של אדני המשכן

א"ק, וכסף פקודי העדה מאת ככר ועוד 1775 שקל, והוא מתאים למנין בני ישראל (פסוק כו) שש מאות אלף ועוד 3550, דכשתחצה את היתרים על ס' ריבוא [שכל אחד נתן מחצית השקל], זה הוא: הכסף היתר על מאת הככר.

ומה עשו בכסף זה? הנה ב'מאת הככר' עשו אדנים, ואת 1775 עשה ווים לעמודים (פסוק כח).

והלא דבר זה צריך בר נגרא דיפרקא, דמשמע מכל הני, שה'בסיס' של עם ישראל הוא ס' ריבוא, והוא כנגד האדנים, והיתרה [נתעלם ממש] ושימש למטרה אחרת ווי"ם לעמודים, כענין ו"ו מוסיף על ענין ראשון.

מאת אדנים (לח כז)

תמה האבן עזרא: למה גבי כסף פירט משה - ואילו גבי זהב לא עשה כן?

אומר הגאון רבי משה שטרנבוך ש~א, בספר 'טעם ודעת': שהתורמים זהב לא ביקשו חשבון, כדרך העולם שהנדיבים [הגדולים] תורמים בעין יפה וסומכים על המקבלים, אך אלה הממעטים לתרום [ונותנים כסף ונחשת] הם אלה המבקשים חשבון.

כאשר ציוה ה' את משה (לט א)

הנה בכל מעשי המשכן כתיב, הרבה פעמים: 'כאשר ציוה ה' את משה'.

א. מסביר [הבית הלוי, ועוד], שהעגל שעשו ישראל ה' כדי להשיג 'השראת שכינה', והיינו שכמו שבאמצעות המשכן

מתכוונים להתפלל אל ה' - אף בעזרת העגל ביקשו לעשות כן, אלא [שלא עלתה בידם, לפי] שאין 'השראת שכינה במעשה בני אדם' אלא במשכן שציוה ה' - ולא על דברים שעשו מעצמם.

ולפיכך הואיל וקלקולם ה' ש'עשו חשבונות רבים', בא תיקונם על ידי עשית המשכן כאשר צוה ה', ואף שידעו שיזכו על ידי המשכן לתועלות רבות [כמו: השראת שכינה, מקום תפילה, מקום כפרה ועוד], מ"מ הם התכוונו רק 'כאשר ציוה ה'', ולא לתועלת כל שהיא, ואפילו לא משום ה'תועלת הרוחנית'.

■ מה טעם בעשיית הבגדים כתיב הרבה: כאשר ציוה ה' - יותר מאשר בעשיית המשכן וכליו

ב. א"ק, עו"ל דעיקר 'כאשר ציוה ה' - נאמר בבגדים, והיינו דב'מעשה המשכן', בוודאי שה'כוונה הפשוטה' היא מחמת ציווי ה' [דמה תועלת יש להם במשכן וכליו], משא"כ בבגדים ה'כוונה הפשוטה' שיהיו הכהנים לבושים, ואמר שגם בבגדים כיוונו רק 'כאשר ציוה ה'.

מפתח פתוחי חתם קדש לה' (לט ו)

■ ח'תם - רמז לג' מפתחות שלא נמסרו לשליח

חסר כתיב, אומר הגר"א: רמז שאין פתיחת 'חתם' [חיה תחיה, מטר], אלא בידי הקב"ה.

והוא כנגד ג' מפתחות שהם בידו של הקב"ה (גמ' תענית ב), וזהו 'קדש לה'.

ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים (לט כה)

יש ב' שיטות בצורת המעיל, האם המעיל ה' בשוליו למטה - סגור [כחלוק] או ה' מחולק לב' כנפות*.

*

יש ב' שיטות בביאור הפסוק: 'ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים', האם ה' הפעמון בתוך הרימון או שהי' תלוי בין ב' רימונים [וגם אופן זה נקרא שנתנו את הפעמונים בתוך [תלוי בין שתי] הרימונים] / וצ"ב דלפי השיטה השני' כך אפשר לומר הפוך שהיו הרימונים בתוך הפעמונים? ומתרצים: שהדבר נקבע לפי - 'מה תלו ראשון'.

* לשיטה שהי' מחולק לב' כנפות, שואלים מה עם ציצית.

ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל בתוך הרימונים (לט כה)

היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר: שהיו בתוך הרימון, ואילו לעיל (תצוה כה לג) אומר התרגום: שהפעמונים היו בין הרימונים. ועו"ק דבתרגום יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצווה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתנו כתב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים?

וי"ל, אומר ה'בד קודש', דהציווי של פרשת תצווה נאמר לפני חטא העגל, ושם הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ

◀ והקרבת ... ורחצת אותם במים (מ יב)

■ כיצד טבל משה את אהרן ובניו

א"ק, יש לעיין האם רחץ [טבל במקווה] משה, את אהרן ובניו כמו 'יתנוק' או שנכנס אהרן בעצמו למקוה, והשאיר את ידו מעל למים, ומשה נטל את ידו של אהרן והכניסה בתוך המים. שו"ר ב' דעות: ה'אבן עזרא' אומר, שלא עשה משה הרחיצה בעצמו, אלא רק ציווה. וה'אור החיים' כתב שטבל אותם בטירחא מרובה [ומשמע כ'יתנוק'].

◀ ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו (מ לא)

■ מדוע צריך לקדש באופן שידי על גבי רגליו

רש"י, בבית אחת היה מקדש ידי ורגליו [וכך שנינו בגמ' (זבחים ט): מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדשן].

א"ק, ואפשר [הטעם לאופן הקידוש] שכשם שאין ה'מטהר עצמו במקוה', מכניס ידיו ורגליו בזה אחר זה [אלא צריך שכל גופו יהי' בתוך המים 'בבית אחת'] - כן הוא בקידוש יו"ר, ולכן צריך לקדש באופן זה.

אלא שאם כנים אנחנו בזה, צריך לשפוך המים בבית אחת על ב' צידיו: ימין ושמאל יחד.

◀ ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן (מ לח)

שואלים הרי בהר סיני כתיב (כד יח): ויבא משה בתוך הענן? א. ומתרחצים: ששם עשה לו הקב"ה שביל - וכאן לא עשה לו שביל.

ב. ויש שתירצו: מאי 'ולא יכול' לא הורשה, כמו דאיתא (דברים יב יז): 'לא תוכל לאכול בשעריך' [וברש"י (שם) הביא דרשת ר' יהושע בן קרחה, דאמר: יכול אתה - אלא שאינך רשאי].

■ רבי משה פיינשטיין - לא יכול לעבור לפני המתפלל

יש בנותן טעם להביא מעשה: מרבי משה פיינשטיין, שקראו לו 'שיחה דחופה' מתוך בית הכנסת, אך נעצר - לפי שה' מתפלל בדרכו שעמד בתפילת יו"ת, אמרו לו: 'והלא דבר נחוץ הוא למאד?!' אמר להם: יש כאן קיר! איך אוכל לעבור?!

א"ק, ובעצם הדבר האם לעבור לפני המתפלל זה קיר, לכאורה הוא מחלוקת אב"י ורבא בגמ' (גיטין פד): הנותן גט לאשה ע"מ שתאכל חזיר, אב"י אמר מגורשת [דהוה תנאי מופלג, כמו ע"מ שתעלי לרקיע], ורבא אמר: אכלה מגורשת - לא אכלה אינה מגורשת.

◀ כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם (מ לח)

■ ביציאת מצרים רק נביאים ראו את 'כבוד השכינה' - ולאחר העגל זכו לכך 'כל ישראל'.

הגר"א שביציאת מצרים איתא (יג כא): וה' הולך לפניו יומם [ורק נביאים ראו אותו] וליווה אותם הענן רק עד ים סוף / ולאחר העגל ביקש משה 'ובמה יודע וכו' ונענה: הנה אנכי כורת ברית 'נגד כל עמך ... וראה כל העם' - ובזה הובטח למשה השראת שכינה 'לעיני כל ישראל' / ואכן לאחר בניית המשכן איתא: כי ענן ה' על המשכן יומם 'לעיני כל בית ישראל' / ואף אומות העולם שואלים (שה"ש ג): 'מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן' / ועל זה אנו מתפללים (ישעי נב): כי 'עין בעין יראו' בשוב ה' ציון.

הפטרת פקודי

■ מהו 'זאשים מקום לארון' - הו"ל לומר 'זאשים את הארון'?

'זאשים שם מקום לארון', צ"ב מדוע לא אמר בפשיטות: 'זאשים שם את הארון'?

א"ק, ואפשר משום דבקה"ק אין מידת ה'מקום' תופסת (ראה (2014), ומאחר ויש דין להניח הארון בקה"ק, הוצרך להכין שם מקום.

ומיהו אפשר שהכין 'מקום תחת המחילות', שיגנו שם הארון.

היו 71 כי היו 72 רימונים ובין כל אחד לשני היה פעמון, יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת פקודי היה אחרי חטא העגל, ואי אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוץ - כי הזהב מקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין קטגור נעשה סגור, ולכן הוצרכו להניח הפעמונים בתוך הרימונים והיו 72 פעמונים כמנין הרימונים.

א"ק, אלא שלכאורה החשבון אינו עולה יפה:

לפי שאם שולי המעיל היו בעיגול, מספר הרימונים והפעמונים שווה [גם בתחילה].

ואם היה המעיל מפולש [כבגד של ציצית] כי אז יש הפרש של שתיים.

והדבר עולה יפה רק אם ה' המעיל פתוח בחתך אחד, והשאר סגור לגמרי, וכאשר יש מ'שני צידי החתך' פעמונים, נמצא פעמון אחד יתיר [קודם העגל], ושאלתי בבית הגרב"ד, ואמרו לי שאכן זהו שיטת הרמב"ן.

◀ ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חתם (לט ל)

■ מעלת הכתיבה ב'בן קמצר' - שלא נמחק שם ה' במהלך הכתיבה

אדמו"ר רא"מ מגור: מה הוא 'ויכתבו' לשון רבים?

אלא י"ל: שכמו שמצאנו בבן קמצר שה' כותב בד' קולמסים בבית אחת, ופירשו מעלת 'ענין כתיבה באופן זה' שלא יהיה השם נמחק, והיינו ש'באופן רגיל' כשבא הסופר לכתוב 'יהוה' כותב בתחילה 'יה' והרי יש כאן כעת שם ה', וכשמוסיף [אות ואל] 'הו' נמצא שמחק 'ע' כתיבה את שם ה', ואמנם איסור אין כאן, אך מ"מ מעלת של בן קמצר שכתב בבית אחת, וע"י כך אין כאן מחיקה כלל, ולכן אף כאן [בציץ] כתבו שנים יחד [כדי להשיג מעלת 'בן קמצר'].

א"ק, הערות לסיום: א. אם אין דין 'כסדרם' בציץ, עדיף לכתוב הפוך, ואז אין צורך בד' אנשים שיכתבו יחד, ועוד שקשה לצמצם. ב. יכול להיות שבמזוזות ותפילין שיש דין 'כסדרם', כמו כן פסול כשכותב 'בבית אחת', אפילו אי תימא: 'אפשר לצמצם'.

◀ ויביאו את המשכן אל משה (לט ל)

א"ק, לא הבנתי! וכי כשמקימים ישיבה חדשה פורקים הכל בבית של הראש ישיבה [את הספסלים, הארון קודש, הארונות] - או שהראש ישיבה' בא לראות את הצידוד?

תשובה: מקומו של משה [מחנה לויה], הוא ליד 'מחנה שכינה', ולשם [למחנה שכינה] הביאו את המשכן שזהו מקום הקמתו, ליד ביתו של משה.

◀ ויביאו את המשכן אל משה (לט ל)

רש"י, שלא היו יכולין להקימו: לפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו / שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים אין כח באדם לזקפן, ומשה העמידן. אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, איך אפשר הקמתו על ידי אדם?! אמר לו: עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף מאליו, והוא שנאמר 'הוקם המשכן' (שם' מ, יז): 'הוקם מאליו'. (ע"כ לשון רש"י, ומקורו במדרש תנחומא, פקודי יא).

א"ק, והרבה יש לשאול:

א. כיצד אומר רש"י בתחילה שהניח הקב"ה הקמת המשכן למשה, הלא בהמשך כתב רש"י: 'נראה כמקימו' והוא 'נזקף מאליו'.

ב. מדוע לא יכלו להקימו, הלא 'אבני הכותל' הרבה יותר כבדים, והוקם ע"י בני אדם.

ג. [שפ"ח] הרי אח"כ פירקו והקימו המשכן בני ישראל [ולא משה], וכיצד עשו?

ואולי לפי שכתב בעה"ט (מ יח) 'ויקם משה את המשכן', [הא] לרבות 'משכן של מעלה', שצוה הקב"ה למלאכים להקים משכן בשמים - ומאחר ש'משכן של מעלה' תלוי במעשה בני אדם [במשכן של מטה], 'מעשה גבוה' כ"כ - רק משה יכול לעשות.

◀ והיה המזבח קדש קדשים (מ י)

'אילת' לשם מה ניתן לו תואר זה?

א"ק, אולי לומר שהשוחט קדשי קדשים על המזבח - כשר, לפי ש'מזבח כצפון'.

ובגמ' (זבחים נח) יליף לה מדכתיב (שמות כ כא): 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך'... [והרי עולה קדשי קדשים ובע"י צפון - אלא שמזבח כצפון].

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM